

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію ЗЕЛЕНІНА ГЕННАДІЯ ІВАНОВИЧА «Теоретичні та методичні засади іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність рецензованого дослідження зумовлена технологічними та глобалізаційними процесами, які охоплюють всесвітню економічну, політичну, культурну інтеграцію й вимагають від фахівця будь-якого профілю готовності до ефективного професійного функціонування в інформаційному й полікультурному суспільстві. Кардинальні зміни на всіх рівнях життєдіяльності суспільства спричиняють виникнення нових парадигм розвитку освіти, особливо у сфері вищої професійної освіти.

Важливим чинником нової освітньої парадигми є інформатизація, але водночас і гуманітаризація вищої школи, а володіння професійною інформацією стає одним із найбільш активних факторів успішної професійної діяльності. Це, у свою чергу, спонукає до реформування діючої освітньої системи, переходу її в якісно новий стан, модернізації змістового наповнення навчального матеріалу, оптимізації, організації та управління механізмами взаємодії всіх суб'єктів навчального середовища, в якому функціонують багатовекторні інформаційні комунікативні потоки, зокрема іноземною мовою. Саме з цієї перспективи проблема іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін надає рецензованій дисертації вагомої значущості та актуальності.

Дисертаційна робота містить міцне методологічне підґрунтя: саме у плідній інтеграції системного, синергетичного, компетентнісного, ресурсного, комунікативного, особистісно-діяльнісного підходів вбачаємо актуальне вирішення задекларованої проблеми, запропоноване Зеленіним Г. І.

Не зважаючи на те, що окремі аспекти професійної підготовки майбутніх викладачів технічних розкриті у працях низки науковців, Зеленін Г. І. зумів привернути увагу до досліджуваного феномену з точки зору сучасних умов навчання в університеті, які функціонують у складному інформаційно-освітньому середовищі, поєднавши фундаментальну, філософську та загально педагогічну концепції, а також вузькопрофесійні ідеї, що дало змогу досліднику розробити комплексну педагогічну систему і спроектувати модель такої підготовки.

Робота чітко структурована і грамотно оформлена, що свідчить про володіння автором логікою наукового дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження й вирішуваним у ньому завданням.

Належне вивчення дисертації й автореферату дає підстави стверджувати, що робота є закономірною і своєчасною реакцією на сучасні вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців у нашій державі, зокрема у царині іншомовної підготовки, і має вагоме значення для теорії і методики професійної освіти. Це підтверджується низкою чинників:

1. У роботі здійснено комплексне дослідження проблеми іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін, яка ґрунтується на використанні іноземної мови як одного із засобів фахової (педагогічної і інженерної) підготовки і забезпечує формування іншомовної професійної компетентності.
2. Автором теоретично обґрунтовано й розроблено технологічне забезпечення системи іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін, що передбачає ускладнення організації іншомовної діяльності здобувачів з формування компонентів іншомовної професійної компетентності (лінгвістичної, професійно-комунікативної, прагматичної), представлене технологіями: особистісно-орієнтованими (рівневої диференціації, автономного навчання, особистісної індивідуалізації); змістово-

орієнтованими (інтегрованого, контекстного навчання); процесуально-орієнтованими (навчання у співпраці; інтернет-технології).

3. У роботі обґрунтовано та розроблено науково-методичне забезпечення змісту системи іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін: наповнення освітніх компонентів формальної (дисциплін технічної, педагогічної, іншомовної, практичної підготовки), неформальної (курси, тренінги, онлайн-освіта) і інформальної (самоосвітньої) підготовки здобувачів з урахуванням принципів системності, інтеграції, координації.
4. Автор роботи вперше визначив сутність низки наукових понять, зокрема поняття «іншомовної професійної компетентності викладача технічних дисциплін», яку в роботі трактовано як здатність використовувати іноземну мову під час виконання викладацької, виховної, науково-дослідницької, техніко-технологічної функцій професійної діяльності: в отриманні, опрацюванні і створенні матеріалів предметно-інформаційного (науково-технічного, науково-педагогічного і навчально-методичного) характеру, обміні інформацією з іншими в інтересах власного розвитку і підвищення результатів професійної діяльності; «іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін» тощо.
5. Нарешті, у дисертації розроблено методичний супровід реалізації педагогічної системи іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін, а також повний комплекс навчально-методичного забезпечення педагогічного процесу.

Уже з перших сторінок дисертації дослідником розглянуто комплекс питань, які, на думку Геннадія Івановича, й складають теоретичні засади педагогічної системи іншомовної професійної підготовленості майбутніх викладачів технічних дисциплін у зазначених вище умовах. Тут автор

дослідження пропонує вичерпну характеристику ключових понять, про які йшла мова вище у цьому відгуку, зупиняючись детальніше на загально педагогічних, психологічних та лінгвістичних аспектах, філософських проблемах, що надає роботі ознак системного характеру дослідження. Різномасштабний аналіз наукових розвідок дав змогу автору роботи з'ясувати й обґрунтувати сутність феномена іншомовної компетентності фахівця, що відображено на с. 35-84, а далі у підрозділі 1.3. Геннадій Іванович детально досліджує психолого-педагогічні та фахові характеристики цієї компетентності для викладача технічних дисциплін, виводить її структуру і обґрунтовує зміст визначених у структурі компонентів.

Однозначно вагомим для загальної результативності роботи є методологічний блок дослідження. Ґрунтовним є обґрунтування концептуальних підходів, на основі яких вибудовується модель педагогічної системи і методика її реалізації. Нам імпонує сам вибір методологічних підходів. Попри, на перший погляд, переобтяженість кількістю підходів, науковому пошуку притаманні комплексність і системність, що надає цьому аспекту дослідження вичерпності й однозначності, і водночас осучасненості.

Не можемо оминати позитивною оцінкою цікаву ідею автора чітко й вичерпно обґрунтувати кожен складовий блок розробленої авторської педагогічної системи; нам особливо імпонує опис технологічного забезпечення системи іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін, якому притаманні цікаві педагогічні інновації, зокрема, обґрунтування вибору технологій іншомовної підготовки з усього діапазону педагогічно-методичних аспектів для реалізації мети дослідження, а також розуміння необхідності самоосвіти (яку автор відносить до категорії інформальної освіти) з метою підвищення ефективності професійної діяльності за допомогою використання іноземної мови.

Не можемо оминати увагою хід дослідницької думки автора дисертації в обґрунтуванні цілісної педагогічної системи іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін з усією складністю та розгалуженістю взаємозв'язків між компонентами системи і мікроструктурами кожного з виділених компонентів. Нам імponує ідея автора роботи про інтеграцію усіх трьох підвидів освіти (формальної, неформальної та інформальної), підкреслюючи вагомість двох останніх із перелічених у дужках, адже у сучасних умовах навчання (зокрема, забарвлених негативним досвідом існування в умовах пандемії) саме неформальна та інформальна освіта є вагомими мотиваційними і змістотворчими факторами у формуванні фахівця-професіонала, готового до самоосвіти упродовж усього життя.

Є всі підстави для схвальної оцінки намагання автора перевірити дієвість та валідність результатів проведеного ним дослідження. Повно і змістовно на сторінках дисертації відбито результати експериментальної частини роботи, якій притаманні чіткість, вмотивованість, логічність підходів. Можна вітати вдалу спробу автора відстежити динаміку досліджуваного процесу в розрізі «експериментальні-контрольні» групи за чітко окресленими критеріями, показниками та ознаками їх прояву; до того ж це спостерігається на всіх етапах проведеного педагогічного експерименту. Зеленим Г. І. проведено різноаспектний аналіз результатів дослідження, а тому не підлягає сумніву встановлена ним позитивна динаміка рівнів сформованості компонентів іншомовної професійної компетентності студентів експериментальних груп за кожним із визначених критеріїв, яку досить рельєфно віддзеркалює статистичний аналіз експериментального матеріалу (с.366-377).

Загалом, вивчення й аналіз змісту дисертації Зеленина Г. І. дає підстави зробити висновок про її значні позитиви, високий ступінь обґрунтованості наукових положень і сформульованих висновків, які є адекватні

поставленим у роботі завданням. Це дає змогу узагальнити про досягнення мети дослідження.

Робота відзначається науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертації. Основні результати відображено в 30 одноосібних публікаціях, зокрема, одній одноосібній монографії, трьох навчальних посібниках (у співавторстві), 15 статтях у провідних фахових наукових виданнях України і 5 статтях у зарубіжних періодичних виданнях.

Попри загалом високу позитивну оцінку наукового пошуку, здійсненого у дисертації, мусимо зазначити низку дискусійних моментів, побажань і зауважень:

1. Хотілося б побачити ґрунтовніше обґрунтування актуальності проблеми дослідження як у вступі до дисертації, так і в рубриці «Загальна характеристика роботи» автореферату, що чітко окреслило б ті аспекти, якими робота вирізняється з-поміж інших, оскільки в дисертації здійснено всеохоплююче дослідження проблеми, з інтеграцією усіх можливих аспектів іншомовної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін, про що свідчить комплекс підходів, які покладені в основу роботи.

2. Дисертант виокремлює педагогічні умови впровадження розробленої педагогічної системи в освітньому процесі в окремий підрозділ третього розділу роботи (підрозділ 3.3.); окрім цього, у представленій на с. 244 дисертації графічній репрезентації розробленої педагогічної системи іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін педагогічним умовам відводиться важлива роль – вони фактично впливають на всі блоки системи, однак у науковій новизні автор чомусь скромно замовчує таке своє досягнення як визначення цих педагогічних

умов. Можливо автор роботи скористався діапазоном умов інших авторів, однак підтвердження такого припущення ми також не знайшли у роботі.

3. Певним чином змістовно невиправданим видається нам формулювання підрозділу 4.2. – «Упровадження системи іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін», оскільки постає питання, про що йшла мова у підрозділі 3.3., де автор обґрунтовував педагогічні створення запропонованих ним педагогічних умов упровадження розробленої ним педагогічної системи. Очевидно автор у підрозділі 4.2. мав на увазі методичні рекомендації щодо організації навчального процесу відповідно до положень розробленої педагогічної системи.

4. Здійснюючи вибір методів математичної статистики, автору слід було обґрунтувати свій вибір (аналіз статистичних таблиць) з метою демонстрації дослідницького розуміння доцільності такого методу саме для визначення ефективності авторського педагогічного експерименту.

Однак згадані вище зауваження не стосуються основного змісту дисертації та не мають вирішального впливу на достовірність й обґрунтованість висновків, зроблених дисертантом. Загалом висока наукова якість дисертаційного дослідження, її позитивна оцінка є незмінною.

Отже, наукове значення дисертації Зеленіна Г. І. визначається предметом дослідження і полягає в тому, що вперше обґрунтовано педагогічну систему іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін, розроблено її модель, в якій провідне місце відводиться спеціально створеним педагогічним умовам, що сприяють ефективній реалізації всієї системи. Результати дослідження мають практичну цінність для професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін.

ВИСНОВОК: Дисертація Зеленіна Г. І. «Теоретичні та методичні засади іншомовної професійної підготовки майбутніх викладачів технічних дисциплін» є завершеним, самостійно виконаним дослідженням, яке має концептуальну основу, наукову новизну, велике теоретичне і практичне значення, вносить вагомий вклад у вивчення проблеми теорії і методики професійної освіти.

Відповідно стверджуємо, що Зеленін Г. І. виконав актуальне дослідження, яке відповідає «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 пп. 9,10 зі змінами, внесеними відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, і заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри іноземних мов
для природничих факультетів
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Підпис Л. І. Морської засвідчую.

Вчений секретар університету



Л. І. Морська

О. С. Грабовецька